

Oponentský posudek na bakalářskou esej

Zuzana Kolouchová, Koncepty vzdělávání a strategie volby povolání v obci Pálenice, Univerzita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií, Praha 2009, 59 stran textu včetně příloh.

Autorka předkládané bakalářské eseje se pro realizaci své práce prostřednictvím terénního výzkumu rozhodla na základě účasti v semináři terénní antropologické praxe. V rámci tohoto studijního předmětu absolvovala i svůj první výzkumný pobyt v jedné vesnici v oblasti jižního Slovenska v blízkosti maďarských hranic, pro kterou v esejí používá označení Pálenice. Na zkušenosti v rámci kolektivního výzkumu v terénu pak navázala ve druhé fázi vlastním terénním výzkumem zaměřeným na koncepty vzdělávání a strategie volby povolání.

Jako cíl bakalářské práce si Zuzana Kolouchová stanovila, jak píše v úvodu, „zjistit, jaké jsou rozhodující faktory obyvatel obce při výběru vzdělání a zaměstnání“ a také, zda se „kritéria a strategie mění v rámci rodiny během dvou až tří generací.“ V tomto kontextu si kladla řadu otázek (např. Mají lidé v této obci vůbec nějaké strategie či kritéria, která používají při volbě vzdělání a později zaměstnání? Je to rodina, která ovlivňuje pracovní život jedince?), přičemž stěžejní z nich mířily především na studium a zaměstnání informátora, případně jeho rodičů či potomků, dále na výběr povolání, roli rodičů atd.

Pro zodpovězení vytýčených otázek zvolila autorka kvalitativní terénní výzkum v jedné konkrétní slovenské obci a opírala se zejména o techniku polostrukturovaných rozhovorů. Využila ovšem i rozhovory neformální a rovněž pozorování. Polostrukturované rozhovory Zuzana Kolouchová nahrávala na diktafon a po příjezdu z terénu doslovně přepisovala. Neformální rozhovory a pozorování zaznamenávala jottingem a posléze převáděla do terénních poznámek. Jako metodu vyhodnocování všech v terénu získaných dat použila tématické a otevřené kódování, z nichž vycházela při analýze a interpretaci.

Autorka práci koncipovala včetně úvodu a závěru do celkem sedmi kapitol různého rozsahu, přičemž některé členila na podkapitoly a u části z nich provedla ještě další číselné rozlišení. Vedle kapitoly „Teoretická východiska“ v první polovině bakalářské eseje velmi dobře zpracovala oddíl věnovaný metodologii. Druhou polovinu práce už zaměřila na vlastní problematiku. Zabývala se vývojem socioprofesionální a vzdělanostní struktury v obci Pálenice a trendy sociální mobility (kapitola čtvrtá), sledovala curricula zkoumaných rodin z hlediska vzdělání a zaměstnání (kapitola pátá). Stěžejní část práce představuje autorčina interpretace modelů přístupu ke vzdělání a možnostem uplatnění na trhu práce u sledovaného souboru respondentů. Zde se Zuzana Kolouchová vedle rodinných trajektorií soustředila na nejrozličnější kritéria voleb od rodinných vzorů a tradice přes pracovní příležitosti a možnost uplatnění na trhu práce až po vztah k půdě. V závěru pak autorka přehledně shrnula zjištění, ke kterým na základě provedené analýzy v komparaci s teoretickými východisky dospěla. Součástí předkládané bakalářské eseje je odpovídající seznam literatury, pramenů a použitých webových stránek, dále pak průběžně číslované přílohy, které zahrnují rodinné diagramy čtyř sledovaných rodin, tabulku struktury obyvatelstva Pálenice podle pohlaví a podle nejvyššího dosaženého vzdělání k roku 2001, témata otázek k polostrukturovanému rozhovoru a seznam použitých zkratk.

Bakalářská esej Zuzany Kolouchové se jako celek řadí ke skupině velmi dobře zpracovaných závěrečných studentských prací, přičemž je třeba vyzdvihnout zejména jasně vytyčený a jednoznačně vymezený (zároveň pak z pozice jednotlivce přiměřený) cíl práce a také dobře zvládnutou metodologickou část, kdy autorka přesně charakterizovala jednotlivé kroky, podle kterých při řešení zadaného úkolu postupovala. Dále bych ocenila, že analýza a interpretace terénním výzkumem shromážděných dat tvoří podstatnou část eseje a je těžištěm její práce a ne jen často obvyklým „přílepem“ k rozvláčné tzv. teoretické části. Na druhou stranu má bakalářská esej Zuzany Kolouchové i rezervy a je ke cti autorky, že si je některých z nich vědoma, což se týká především na jedné straně poměrně krátkého pobytu v terénu a na druhé straně poněkud nižšího počtu respondentů, s nimiž vedla rozhovory. Obojí spolu koresponduje a je zde prostor pro návrat do terénu. Jak uvádí sama autorka, jedná se o „první etapu“, na kterou uvažuje navazovat. Drobnější nedostatky lze nalézt i ve formálním zpracování, kdy autorka neusnadnila čtenáři orientaci v textu a zcela rezignovala na stránkové číslování v obsahu práce, naopak průběžně, nikoliv zvlášť, číslovala přílohy. V příloze pak postrádám fotografickou dokumentaci (alespoň ukázky), už jenom vzhledem k tomu, že autorka o využití fotoaparátu hovoří v podkapitole 3.3 „Techniky sběru dat“. Pro příště bych doporučovala věnovat větší pozornost jazykové stránce, aby nedocházelo k chybám hned v prvním odstavci na první straně textu (tyto kritéria). Naopak pozitivně lze ocenit jednotně vedený poznámkový aparát.

Souhrmně i přes uvedené výhrady hodnotím bakalářskou esej Zuzany Kolouchové jako velmi dobrou práci, ve které autorka prokázala, že si dovede stanovit výzkumný problém, stejně jako zvolit a aplikovat odpovídající výzkumné metody a na základě analýzy formulovat přiměřené závěry. Práce jednoznačně splňuje požadavky, které jsou na tento typ závěrečných studentských prací kladeny a doporučuji ji proto k obhajovacímu řízení. Navrhuji hodnocení na úrovni velice pěkné „velmi dobré“.

17.8.2009

Miloslava Turková